דער אידישער פראפעסאר

א היסטאָרישער ראמאן.
פריי בעאַרבייט ספּעציעל
פאַר „אידישען ژורנאל"
פון מ. ר.

היינטיגע פארזעצונג

— ווי איך האָב פון זיינע רייד פארשטאנען, איז ער זיכער ביי זיך, אז איהם וועט קיין שלעכטס ניט געשעהן, און איך האָב אויך פארשטאנען, אז ער וועט ציפרידען זיין פון דער גרעסטער אידישער בלוט פארניסונג... איי אגריפּא! האָט דער עטנארך מיט טרעהרען אין די איינען פארגעזעצט, אויב נאָט וועט זיך ניט דערבארעמען אין זיין הילף שיקען, זענען די אלעקסאנדריער אידען פארלוירען.

— די אמביציע פון אגריפּא, זיך נוקם צו זיין אין פּלאָקוס, דורך וועמענס שול ער איז אזוי באַליידיגט געוואָרען, האָט זיין געפאַלענעם מיט געשטארקט און געווכט צו טרייסטען דעם פארצווייפעלטען עטנארך.

— זיי רוהיג פריינט מיינער. איך האָב דורך מיין אנאביערלעגונג די לאַנג אייערע צו דעם טרוערינען שטאנד געבראַכט, און איך וועל אלע מיינע קרעפטען אנשטרענגען, פון דער זעלבער אייך צו באַפרייען. שיק מיר אריין מיין געטרייען באַגלייטער יחזקאל, איך וועל איהם מיט אן אויפטראָג נאָך רוים שיקען. דער עטנארך איז ארויסגעגאנגען, און אגריפּא האָט זיך געזעצט מעהרערע בריעף צו שרייבען צו זיינע פריינד אין רוים, און איין בריעף האָט ער צו קאַיוס נעשריבען, און וועלכען ער האָט געשיקט פון פּלאָקוס, און אויך די שאנדע וועלכע ער האָט געליטען פון דער זעלבער פינסטערער מאַסע, מיט דער הסכמה פון דעם זעלבען. ער האָט איהם געבעטען ער זאָל וואָס שנעלער די אייזען זיין הילף לייסטען דורך וועלכע מיטלען ער פארשטעהט. נאכדעם ווי ער האָט די בריעף געגעבען, האָט ער זיי אויפגערעגט יחזקל'ן, און איהם באאויפטראגט, גלייך נאָך רוים צו פאָהרען. דעם עטנארך האָט ער איבערגעגעבען, דאָס ער האָט באשטימט, גלייך ווי עס וועט נאָר נאכט ווערען, אלעקסאנדריע צו פארלאזען, אין לאנד פון יהודה צו פאָהרען.

דער עטנארך האָט איהם ניט געפּרוּוווט אפּצוהאַלטען פון זיין באשלוס, ווייל ער האָט געוואוסט, אז זיין אויפהאַלטונג דא, וועט נאָך די געפאַהר גרעסער מאַכען, דאָס פייער וועט מעהר נאָך זיך ציפלאַקערען, און עס וועט אונמעגליך זיין צו פארלעשען עס.

נאָך דעם צופאַל פון קאראבאס מיט אפּיאָנ'ען, איז די אָרדנונג פון דער מעגנע צוישטערט געוואָרען. די זאנדערבארע פאַסיאָנס האָט די פארזאַמעלטע צוטומעלטאון איבערגעשראָקען, אבער דאָך ניט אפּגעהאַלטען פון אן איבערפאַל אויבער די אידען, און ווען דער איבערפאַל זייערער איבער דער „דלתא" האָט, א דאנק דער אומאָרדנונג, געהאַט א דורכפאַל, און ביים איבערפאַלען די שוהלען האָבען זיי אנגעשטיסען אן א שטארקען, קרעפטיגען ווידערשטאנד פון דער אידישער זייט, וועלכע האָבען מיט דעם גרעסטען מסירות נפש זיי צוריק געוואָרפען, האָבען זיי אבער זייערע רוי־בערישע מעשים, אויסגעאיבט אויף די אנדערע שטאדט טיילען, און וועלכע די אידישע באַפעלקערונג איז אין א קלייער צאָהל, און אויך א צעוואָרפענע. מיט דער גרעסטער אכזריות האָבען זיי הסכמה פון דעם זעלבען, ער האָט איהם געריבען, געפלינדערט, און ערמאָרדעט.

די אָרבייט איז זיי לייכט אנגעקומען, מצד דער רעגירונג האָבען זיי קיין שטעג פון די אידען האָט ניט געגעבען פארקומען, ערשטענס ווייל זיי זענען קיין אין צאָהל געווען, צווייטענס זענען אלע, מיט א אויסנאַהם פון א קליינער צאָהל, אין דער „דלתא" אנטלאָפען, און זייער נאָכגעפאלגען אויף הפקר געלאָזט.

אין אוועגס פון דעמזעלבען טאָג, אין וועלכען אגריפּא איז מיט דעם גרעסטען כבוד אויפגענומען געוואָרען, אין דעם אוועגס איז ער שטיל, און גרעסטען צחיים, מיט זיין גאנצען שטאב אפּגעפאָהרען.

אויסער דעם עטנארך האָט איהם קיינער ניט באַגלייט, מיט טרויעריגע גיזיכטער, און ציטראַנדיגע געמיטער, האָבען זיי זיך געזעגענט. אהן ווערטער, האָבען זיי זיך די הענט געגעבען, און נאָר די טרעהרען וועלכע זענען געפאַלען אויף זייערע באַקען, ווען זיי האָבען זיך צוקוישט, האָבען ארויסגעציינט דעם שרעקליכען טרויער, וועלכער האָט זייערע הערצער אנגעפילט... אין דעם שרעקליכען בראַך וואָס איז איבער זיי געקומען...

די אורזאַכע, אויף וועלכע פּלאָקוס האָט ארויסגעקוקט, ער זאָל דורך איהר זיין נקמה איבער די אידען אויספיהרען, איז איהם אונגעריכטערהייד, און אויסערוואַרטעט צו דער האַנד געקומען, און דאָס האָט איהם אויך צו דער אונערשראָקענהייט געבראַכט, צו ענטזאגען דעם עטנארך זיין הילף צו פארטיידיגען די אידען.

ווען ער האָט זיך צוריקגעקעהרט פון אגריפּא'ס קבלת פּנים א פארצאָרנטער, אנגעפילט מיט נקמה געפיהלען, האָט ער צווישען פיעלע אנדערע בריעף, אויך א בריעף פון רוים ערהאַלטען.

מיט ציטערענדע הענט, און א שרעקענדעס האַרץ האָט ער איהם געעפענט. און ווען ער האָט נאָר די ערשטע ציילען איבערגעלעזען, איז ער פאַר שמחה אויפגעשפּרונגען... א באַפעהל פון קאיוס'ן — האָט ער איהם געלעזען — זיין בילד, אלס נאָט אין אלע געבעט הייזער, אהן אונטערשיעד, אוועקצושטעלען. אלעס האָב איך א וואָפּע, מיט וועלכע זיך נוקם זיין אין די אידען... איך קאָן דאָך דאָס הארטנעקיגקייט פון דעם אידישען פאָלק, עס וועט מיט גוטען בשום אופן ניט נאָכגעבען צו פארשוועכען — נאָך זיין מיינונג — די געבעט הייזער מיט'ן ארייגשטעלען אין זיי זיין בילד, אין זיי, די אידען, וועלען דעם גרעסטען ווידערשטאנד מאַכען, און איך וועל שרייבען קאיוס'ן, אז אין עגיפּטען האָבען זיך נאָך די אידען אפּגעגען געשטעלט, און ניט געלאָזט ארייגשטעלען זיין געשלעכטעס בילד. די איבערגעגע פעלקער האָבען עס מיט דעם גרעסטען ענטוזיאזם, מיט דער גרעסטער שמחה אויפגענומען.

אין איצט קען איך רוהיג צוקוקען די אלע עקסצעסען, וועלכע וועלען איבער די אידען געמאַכט ווערען, און וועל זיי ניט שטערען. קאיוס וועט געווים קיין פארוואורפען צוליעב דעם מיר ניט מאַכען. איך זעה אויך איצט, וואָס פאַר א טרייער פרייגד אפּיאָן איז מיר. איך האָב גארניט געוואוסט ווי איהם צו שעצען. ער האָט מיר נאָך צוריק מיט איינגע וואָבען געזאגט, אז קאיוס האָט בדעה צו באַגליקען די וועלט מיט זיך אלס נייער גאָט. איך האָב איהם דעמאָלט געדעכענט פאַר א משוגענעס'לוגנער. און איצט לינט פאַר מיינע אויגען דער באַפעהל. און וואָס פאַר א נאָר איך בין געווען, צו וועלען גלויבען אניאָס'ן, אז ער, אפּיאָן, איז דער טייפעל וועלכער וועט מיך אין גרעסטען אומגליק שטירצען. פאַראייגענען זיך דען ניט אנזערע ביידע'ס אידען אין באַצוג צו די אייזען? און פאַר וואָס זשע זאָל ער מיך וועלען פאַראומגליקען?

פון דעם טאָג וואָס פּלאָקוס האָט ערהאַלטען דעם באַפעהל, איז אפּיאָן, וועלכער האָט זיך שוין אינגאנצען ערהאַלטען פון קאראבאס'עס איבערפאַל, נאָך מעהר באַפרייגדעט געוואָרען מיט איהם, און ער האָט איהם די פולמאַכט געגעבען, אויפצוהייצען, דורך אלערליי מיטלען, די נידעריגע שיכטען פון דער מאַסע געגען די אידען. אפּיאָן האָט זיין טייפלישע אַרבייט מיט מעהר פּראָפּאָגאנדיסטישע האַס אין שנאה אנגעהויבען. די אידען האָבען אבער פארשטאנען ניט קיין געלעגענהייט צו געבען די בלוטהונדערשטיגע מענשען־חיות גרויסע עקסצעסען; דורכצופיהרען. און אזוי פלעגען נאָר פון צייט צו צייט קליינע איבערפאַלען געמאַכט ווערען. זיי האָבען אבער ערפאַהרען, אז די סטאַטוע פון קאיוס'ן ווערט פארפערטיגט, און אין איינגע וואָבען אהום, וועט מען זיי צווינגען די סטאַטוע אין די שוהלען אריינצושטעלען.

די פארצווייפלונג זייערע האָט די נאַסטע מדרגה דערגרייכט, און זיי האָבען פארזוכט א פארזאַמלונג זיך צו באַראטען, וואָס עס זאָל געטון ווערען. דאָס אומגליק צופארהיטען, ווייל זיי האָבען געוואוסט, אז דאָס ניט לאָזען אריינשטעלען די סטאַטוע — וועלכעס טאָר דורכאויס ניט ערלייכט ווערען — וועט א שרעקליכע קאַטאַסטראָפע אנהייבען.

די פארזאַמלונג איז פארגעקומען און נאָך איינע דעבאַטען און אירעען אויסטרישונגען איז באשלאָסען געוואָרען צו שיקען א דעלעגאַציע צו קאיוס, צו ווערקען אויף איהם ער זאָל צוריקציהען בען, וואָס עס ערוואַרטעט די אידען אין זיין באַפעהל אין באַצוג צו אידען. און פּחילא, אלעקסאנדער און אפּעלוס זענען אויסגעשטימט אלס דעלעגאַטען ערוועהלט געוואָרען.

דער עטנארך אלעקסאנדער, וועלכער איז אויף דער פארזאַמלונג בייגעוועזען, האָט איינגעוויליגט און אויפאַרזיכערט, אז פּחילא און אפּעלוס וועלען אויך איינוויליגען, אבער נאָר מיט דער קאָנדיציע, אז די זאַך מיז אין שטרענגען געהיים פארבלייבען, ביז זיי וועלען ווייסען אויף זיכער דעם גוטען ערפאָלג פון דער מיסיע.

אין אזוי האָט ער זיך הייס געגעבען מיט די פארזאַמלונג, און קומענדיג אין זיין הויז, האָט ער זיין פאַמיליע ערקלערהרט דעם באשלוס, און עס איז באשטימט געוואָרען, אז אויך אפּאָלאָניא און מיבעה זאָלען מיטפאַהרען. פון דאָרט איז ער צו פּחילא'ן געגאנגען. אין קורצע ווערטער האָט ער איהם איבערגעגעבען, וואָס עס ערוואַרטעט די אידען אין עגיפּטען, און אויך אין הייליגען לאנד, און דעם באשלוס וואָס עס איז אנגענומען געוואָרען, און זיי מוזען דורכאויס מאַרגען פריה אפּפאָהרען. פּחילא און אימסיגע האָבען קיין סך ניט געטראַכט און באלד איינגעשטימט, נאָר אפּעלוס האָט געזוכט צו איינערעדען אפּצולעגען די רייזע אויף איינינע טעג, כדי צו באַקאָנט מאַכען פון דערזעלבער די איסיים. דער עטנארך אבער האָט איהם צו פארשטעהן געגעבען, אז דאָס ארעם מיז אין געהיים אפילו פאַר די אויסיסבלייבען. אפּעלוס האָט פארשטאנען איהם נאָכצוגעבען, און האָט אפילו אניאָס'ן און דאריס'ן פון זיין אפּרייזע ניט מידיע געוועזען. און בעפאַר עס האָט אויסגעבראַכען דער טאָג, האָט די שיף די צוויי פאַמיליעס נאָך רוים געפיהרט.

(ווערט פאָרזעצט)

שבת הגדול

דער שבת פאַר פסח ריפט זיך „שבת הגדול" וואָס אין אידיש מיינט עס „דער גרויסער שבת". עס זענען פאַראַן פאַר שיעדענע ערקלערונגען פאַר וואָס דער שבת ערב פסח הייסט דער „גרויסער שבת". איינינע ערקלערען, אז דאָס האָט צו טאָן מיט דער הפטורה פון דעם שבת אין וועלכער עס שטעהט „חנה שוהה לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" אין געצטען קאפּיטעל פון מלאכי. שבת הגדול איינענט זיך אויס מיט א באזונדער פייערלעכקייט אין דער אלטער היים פלעגט מען זיך אין אלע באלעבאטישע הייזער נוהג זיין דאָס מען פלעגט באַקען אן עקסטרא חלה וואָס מען האָט זי גערופען „חלת עני", די חלה „פון ארמאָ", אדער „חלת בית הכנסת" די „חלת פון דער שוהל".

די דאָזיגע חלה פלעגט מען צוטייל לען צווישען די אריטע לייט. אין א סך פלעצער אין דער אלטער היים איז אויך געווען א מנהג צו מאַכען ספּעציעלע סעורות פאַר אריטע לייט און מען פלעגט זיך משמח זיין — ארים און הייף.

דער „שבת הגדול" פלעגט זיין א מין צוגרייטונג אויף אויפצונעהמען דעם גרויסען ליעבען נאַסט פסח, און אזוי איז דער דאָזיגער שבת אויף באַרליבען ביז'ן היינטיגען טאָג איבערהויפט אין גרויס די שמחה מיט שבת הגדול אין די טייל וועגדער היימען וואו עס ווערט געברעכלט מאַנישעוויטש מצה, ווייל אין די דאָזיגע הייזער ווייסט מען, אז באלד נאָך שבת הגדול קומען די אכט טעג פסח טעג ווען מען וועט קאָנען הנאה האָבען פון דער לעטען געשמאַקער מאַנישעוויטש מצה אין פון די גרויסארטיגע, אפּעטיטנע מאַכיים וואָס מען מאַכט פון דער מצה אין מצה פּראָדוקטען.

אלע האָבען ליב צו האַנדלען מיט

ל. יאלעס

די ראיעלסטע, פאראנטוואַרטליכסטע פּוירניטשור סטאָר

וואָס פאַרקויפט אויך די לייטעסט סטיילס פּוירניטשור אויף די בעסטע באַדינונגען און לייכסטע וועכענטליכע צאהלונגען

$1 א וואָך עפענט אן אקאונט

$1 א וואָך עפענט אן אקאונט

קיטשען טשערס

ווייס עגעמעל ביידע זייטען הונדערט בעל. רעגולאר פּריין $3.25

סייל פּריין $1.79

קיטשען טייבעלס

וואַרדען טאָפּס, 48 אינטשעס לאַנג, אלע קאָנווייניענס. רעגולאר פּריין $5.25

סייל פּריין $3.49

$425.00. סאָליד בלעק וואַלנאָט, 9 שטיקער דייניינג רום סעט, 72 אינטש בופעט — סעמי־ענגלאַוד טשיינע קאַבינעט, לענגליכער עקסטענשאָן טיש און א סעט פון זעקס שטוהלען, געדעקט מיט גוטען לעדער

$279

גיין שטיקער קוויין ענד דייניינג רום סעט, געפינישד אין סעטין וואַלנאָט, בופעט מיט פולער לענג שפּיגעל, טשיינע קאַבינעט, עקסטענשאָן טיש, 6 זייטיגע און אָרם שטוהל — מיט ריכטיגע לעדער

$139

טשעסטערפיעלד סעטס

די נייעסטע סטיילס, בעסטע קוואַליטעט שעהנסטע דעזיינס, אין בעסטען אָרדנונג רעגולאר פּריין $195.00

סייל פּריין $115.00

טשעסטערפיעלד סעטס

פאַרשידענע טייפעסטער, די בעסטע קוואַליטעט, עטוואָס אולכעס וואָס איהר קענט ניט זעהן ערגעץ אנדערש. רעגולאר פּריין $250.00

סייל פּריין $179.00

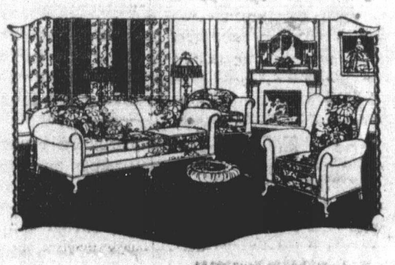

$295. — סאָליד אוק קווין ענד דייניינג רום סעט, 60 אינטש בופעט, גרויסער טשיינע קאַבינעט, א לענגליכער עקסטענשאָן טיש און א סעט פון 6 שטוהלען מיט „סלייט סיטס", באַצויגען מיט ריכטיגע לעדער

$159

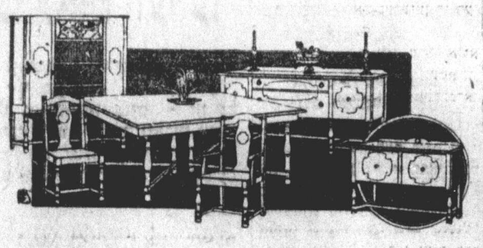

פּראַכטפולער איטאַליענישער רענעסאַנס 9 שטיקער דייניינג רום סעט געפינישד אין סעטין וואַלנאָט, 62 אינטש בופעט טשיינע קאַבינעט, לענגליכער עקסטענשאָן טיש און זעקס שטוהלען, באַצויגען מיט ריכטיגע לעדער

$169

רעגולאר לינאליום

צו זעהר בילליג פּריזען. איהר קענט עס פאַר דעם פּריז אין קיין אנדער פּלאַץ ניט באַקומען.

דרעסערס

אוק, וואַלנאָט, ווייס עגעמעל, גייל עגעמעל. רעגולאר 32 דאָלאַר

סייל פּריין $19.75

בייבי קעריידזשעס

זעהר בילליג און אלע פאַרבען

$13.75

אועלכע בעטען, ווי דער קאָט, קאָנטיניענס פאָוסט, סטיל בערס, וואַלנאָט פיניש. פּען פּענאַל, רעגולאר 23 דאָלאַר

סייל פּריין $13.75

שעהנסטע אייזערנע בעטען

אין וואַלנאָט אָדער מאַהאגאני פיניש, 2 אינטש פּאָסטס, 1 אינטש פילערס. אלע סייזעס. רעגולאר פּריין $16.75

סייל פּריין $9.95

מאַטראַצען

שענע ווייסען קאָטען פיעלד. ווייך און באַקוועם. מיט מאַטראַץ, בעסטע קוואַליטי. רעגולאר פּריין 25 דאָלאַר. סייל פּריין

$18

פעלט מאַטראַץ

מיט דאָבל עדזיז. געקאָוועריד טיק גיטע וואָרע. ריין און גוט. רעגולאר פּריז $8.50 אונזער ערב פסח סייל

$6.25

מיר קען אפען עדען אויענט. ביז 10 א ווייטער

YOLLES
HIGH CLASS FURNITURE

379-81 Queen West

קוויין קאַרס סטאָפּען גלייך ביי אונזער טער.

C. N. SABA & CO.
SHOE STORES

די לעצטע און נייעסטע ספּרינג־סטיילס מיט באַדייטענדע עקאָנאָמישע פּרייזען

לכבוד פסח

פאַזיטיוו אן אומפאַרגלייכליכער אויסוואָהל!

פאַר מענער!

$5.00

אלע לעדערס אלע סטיילס

יעדע פּאָר איז גודיער ווערט

ספּרינג סטיילס

מיט א פיינקייט וואָס קאָן מעטשען די $8, $9 און $10 שיך. מיר קאָנען עס איבערצייגען! קויפט א פּאָר.

פרויען נייע בראַג אקספאָרדס אין בריינע און שוואַרצע פעה, גודיער וועלט זיילען. אלע סייזעס.

מלכה שבא סאַנדאַלען אויסשליפיכער דעזיין. פעטענט פאַין ברוין בידזיש גרוי וועלט זיילען

$6 $5

הונדערטער סטיילס פאַר פרויען

צו $5.00

סייפט פון $3 ביז $5

ארדערט ביי מייל

פאַסטיידזש פריי! איינענדיגוואָ אין אנטאַריאָ. 14 עדלייד סטריט וו. עופּרידענלייט אדער דאָס געלט צוריק.

אפען אין אויענט

201 YONGE ST. Opposite Eaton's. Main 4681

555 BLOOR ST. W. Near Bathurst. Trinity 2085

14 ADELAIDE ST. W. Near Yonge. Main 7657

666 QUEEN ST. W. Near Bathurst. Trinity 3706